

שרי מנדל
חסדי
הלב
השבור

מאנגלית:
אמירה ברוק

טובי - הוצאה לאור

מוקדש באהבה לזכרם של

יעקב נתן מגדל
(8.5.2001-14.6.1987)

ויוסף אישרן
(8.5.2001-3.1.1987)

יוסף

קובי

תוכן העניינים

חלק ראשון: המערה 1

פרק ראשון: המערה 3

פרק שני: הכלי 5

פרק שלישי: הממלכה החדשה 9

פרק רביעי: צירי מוות 13

פרק חמישי: מותו של קובי 17

פרק שישי: המשיח ויום הלידה של קובי 23

פרק שביעי: הופעתו של אליהו בברית המילה של קובי 27

פרק שמיני: העולם הבא 35

פרק תשיעי: תפוצ'פס בהלוויה 39

פרק עשירי: השבעה ופניו של האלוהים 43

פרק אחד עשר: הוואדי והמעיין 47

פרק שנים עשר: קבלת השבת 53

פרק שלושה עשר: רמות של כאב 57

פרק ארבעה עשר: הקליע וקופסת התכשיטים 59

פרק חמישה עשר: כוכב נופל 63

פרק שישה עשר: יום הולדתו של קובי – הופכים לקבצנים קדושים 67

פרק שבעה עשר: בר המצווה 71

פרק שמונה עשר: הצרצר 75

פרק תשעה עשר: הזכוכית השבורה 79

פרק עשרים: רבי שמעון בר יוחאי 81

פרק עשרים ואחד: אשמה 85

חלק שני: קן הציפור 89

פרק עשרים ושניים: תקווה 91

פרק עשרים ושלושה: סיפורי ציפורים 95

פרק עשרים וארבעה: ברכות הודיה 101

פרק עשרים וחמישה: הבכור 105

פרק עשרים ושישה: חנוכה 111

פרק עשרים ושבעה: אמונה 113

פרק עשרים ושמונה: שפת האלוהים 117

פרק עשרים ותשעה: אותות וחלומות 121

פרק שלושים: המשפחה 125

פרק שלושים ואחד: העיתונאים 129

פרק שלושים ושניים: כאב ומחילה 133

- פרק שלושים ושלושה: שתיקתו של אלוהים 135
- פרק שלושים וארבעה: הייררכיה של ייסורים 139
- פרק שלושים וחמישה: פורים 141
- פרק שלושים ושישה: המנטרה של סבתי 145
- פרק שלושים ושבעה: ענווה 149
- פרק שלושים ושמונה: גן עדן 153
- פרק שלושים ותשעה: הצבי 155
- פרק ארבעים: יום הנישואים שלנו 159
- פרק ארבעים ואחד: איזודאות 161
- פרק ארבעים ושניים: פסח 2002 163
- פרק ארבעים ושלושה: סולם יעקב 167
- פרק ארבעים וארבעה: עוד סיפור על רבי שמעון בר יוחאי 171
- פרק ארבעים וחמישה: קרן קובי מנדל 173
- פרק ארבעים ושישה: שחפים על החוף 177
- פרק ארבעים ושבעה: הקן של הציפור 179
- פרק ארבעים ושמונה: עוד שנה 185
- פרק ארבעים ותשעה: המאמרים של קובי 187
- נספח: על הקרן 191
- תודות: 193

חלק ראשון
המערה

פרק ראשון המערה

ה

מערה נמצאת בוואדי, מרחק חצי קילומטר מביתי בתקוע. אלפי שנים של מי גשמים סיתתו את פתחה באבן הגיר. פניה לים המלח וגבה לירושלים, המצויה במרחק עשרים קילומטר. הגישה היחידה אל המערה היא דרך ירידה תלולה בשבילי חתחתים שרועי צאן משוטטים בהם. פרחי בר ועשבים שוטים משתלטים על הנוף. קל למעוד על האבנים החדות המזדקרות מהאדמה. לפני אלפיים שנה הסתתרו כאן פליטים שנסו על נפשותיהם, ומאוחר יותר, במאה החמישית, היו שקבעו מושבם בוואדי בשל ריחוקו. מקצת המערות נחפרו בידי נזירים שהשתמשו בהן לצורכי תפילה ולימוד, אך מרביתן אינן כשירות למגורי אדם. מערה אחת מפחידה אותי במיוחד – המערה שבה בילה בני את שעותיו האחרונות.

מערה היא מקום של אפלה, התכווצות, פחד. היא דומה לחשכה שקדמה לבריאת האור. היא חלל לח וחלקלק, שסודות ואבדות מפעמים בה. משה רבנו, רבי שמעון בר יוחאי ואליהו הנביא ישבו כולם במערות, ואלוהים נגלה אליהם מנקרת הצור. כל אחד מהם נכנס למקום הדחוק של יראה, כאב ועלטה כדי למצוא את האמת.

בני בן השלוש עשרה נכנס למערה... אך לא יצא ממנה. חשבתי שגם אנחנו, משפחתי ואני, נלך לאיבוד במערה של יגון, תועים לנצח במבוך כה חשוך עד כי כפות ידינו לא יהיו גלויות לנו, וכשנפסע בו, נוכל רק לקוות שהקרקע אכן מצויה תחת רגלינו.

פרק שני הכלי

ק

ובי היה בני הבכור. הוא לימד אותי להיות אם. ילדתי את שלושת ילדיי הגדולים בתוך שלוש שנים, וכעבור ארבע שנים נוספות – את ילדי הרביעי. קובי עזר לי לשמור על חוש ההומור כשהטיפול בילדים היה קשה. פעם, כשקובי היה בן ארבע, הגשתי מרק והוא שפך אותו; כשהתכופפתי לנקות, שפך גם דניאל את המרק שלו, ובעודי מנקה, נשפך גם המרק של אליענה. מרוב תסכול התחלתי לצעוק וכמעט שאיבדתי את עשתונותי, ואז קובי אמר לי "אל תדאגי, אמא, זה רק מרק". הוא צדק, ואני נרגעתי. פעמים רבות כל כך הוא הצליח להחזיר לי את הפרופורציות.

הייתי יכולה להישאר במיטה ולהתאבל עליו כל ימיי. יכולתי להישאר שבורה, ממורמרת על חיי, על גורלי. אולם משהו בי ממאן להישבר. על אף הכאב העז, משהו בי מבקש את האור.

השלמות הזאת הומחשה לי לא מזמן בחפירות ארכאולוגיות שערכנו עם עשר משפחות שכולות. ייסדנו לזכרו של קובי את קרן קובי מגדל, שבחסותה אנחנו מנהלים מחנות קיץ, קייטנות וסדנאות ריפוי לבני משפחה של נפגעי פעולות איבה. מטרתנו בחפירות הייתה לאחד את המשפחות בפעילות המנה, שמסמלת אולי את דרך ההתמודדות המשפחתית עם השכול – צלילה אל נבכיו ביחד תוך התעמתות אישית עם כאבו.

היינו באתר החפירות של בית גוברין, לא רחוק מקריית גת. במערות יש שרידים של בתי בד ואמנות עתיקה. הקבוצה שלנו הלכה בגשם לאחת המערות

וירדה אל החשכה. הילדים רצו, ההורים פסעו אחריהם בזהירות. חפרנו בתל החרבות. לפני יותר מאלפיים שנה, כשהחשמונאים כבשו את ארץ ישראל, נאלצו האֶדומים שחיו בה להחליט אם הם מעוניינים להתגייר או לעזוב את ביתם. הנמלטים השאירו את רכושם מאחור.

המדריך הסביר כי אנחנו נמצאים במרתף של אחד הבתים שננטשו. חפרנו באדמה באתים ואחר כך ניפינו את דליי האדמה, מוצאים בהם שברי חרסים שזוהו כידיות שבורות של כוסות או בסיסים של אגרטלים. חפרנו ביחד כמה שעות, ולפתע הוציא מישהו מהאדמה כלי חרס שלם לגמרי בגודל של כד יין.

על אף הזמן שעבר, שבו דורות עברו מן העולם ודורות אחרים נולדו, נותר משהו שלם. כך הדבר גם לגבינו, הסובלים את כאב האובדן. יש בנו משהו שאינו מרפה מן החיים, והוא ממאן לדעוך או להישבר. אנחנו עצמנו כלים, מלאים באלוהות, ובשעה שאנחנו עלולים להיסדק ולהישבר, נשמותינו שלמות גם כשגופנו שלנו איננו.

לא בקלות נבנתה בי האמונה בנשמה. לעתים האמונה שלי פורחת ועפה לה, אך זה טיבה של אמונתי. נאמר על בריאת השמים והארץ "ורוח אלהים מרחפת על פני המים". רש"י משווה את רוח אלוהים ליונה המרחפת מעל קנה. נוכחותו של אלוהים גם היא כזו: לרוב אין היא מכריחה את האדם להכיר בה, אך רגע אחד היא עוטפת אותו ואז ניצתת. היא אינה נשארת במקום אלא מתעופפת לה דווקא כשהוא מחפש אחריה.

מאז מותו של קובי נוכחותו של אלוהים מרחפת מעליי, מבליחה לרגעים ושוב נעלמת. היו רגעי התגלות, רגעים שבהם חשתי כי אלוהים נוגע בי, מכוון אותי, מניע אותי, מחבק אותי. אלו הם רגעים פנימיים, רגעי אור. צוהר שנפתח כדי שאוכל לראות את מותו של בני באור אחר.

לעתים אני חשה שאני מנסה לטוות את האובדן שלי לכדי יצירה יפה. להפוך היעדר לנוכחות. הקורים הם עדינים ודקיקים, וייקרעו למגע זרת של ילד קטן. אני יודעת. ובכל זאת, אני מרגישה שתפקידי להמשיך ולטוות את כוחו ואת יופיו של קובי אל תוך העולם.

אני יודעת שלבי השבור לא ישוב לעולם לקדמותו. תמיד אתגעגע לבני ואחוש את כאב היעדרו. אך אפשר ליצור לב חדש. בשנה שעברה הסבירה לי בתי, אליענה, מדוע נהנתה כל כך מההשתתפות במחנה קיץ המיועד לילדים שאיבדו את יקיריהם בפעולות טרור: "הרגשתי שנגענו זה בלבו של זה. הנחנו את הלבבות שלנו ביחד, ויצרנו לב חדש". אני מקווה שהספר הזה ישפיע עליכם

שרי מנדל

השפעה דומה, כי כה רבים אנחנו, האנשים החיים עם לב שבור. אך כאשר נוגעים הלבבות השבורים אלו באלו, מופיע לב חדש, שהוא פתוח יותר ורחום, מסוגל לגעת באחרים ומבקש את אלוהים. זהו חסדו של הלב השבור.